

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

§. III. Origo præcipuarum differentiarum inter Jus Canonicum & Jus Civile.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Justin. 74. & 89. Jure Canonico, filii ex quocumque coitu, etiam incestuoso, nati, à Parentibus alendi sunt. *Cap. cum haberet, Extrà de eo, qui dux. in matrim.*

2. Personæ Deo dicatæ, Res spirituales, & circa utrafque Judicia, ad solum Canonico pertinent. Hinc Leges Civiles Judiciæque circa ista sunt nulla: Leges hujusmodi dicuntur non Constitutiones, sed *destitutions, distinctionum usurpationes.* Hinc si Jus Civile Juri Canonico in istis adversetur, istud illi prævalet. Quomodo hæc intelligi debeant, dicitur in Tractatu de modo discernendi Leges *Seculares à Spiritualibus.*

Hinc Judex Ecclesiasticus in istis sequi debet Canones, non Leges. *C. 11. 12. Dist. 96; tota Caus. 11. q. 1. c. 5. de Testam. c. 12. de Reb. Eccles. non C. 10. 11. de Testam. E. 11. de Testam. ex Nov. 83.* Clericus in Causa Civili debet conveniri apud Episcopum, nisi Causa natura aliud Forum requirat. In Criminalibus autem Causis distinguendum: si crimen sit Civile, apud Judicem Civilem debet conveniri; si Ecclesiasticum, coram Episcopo est conveniendus.

3. Jus Canonico universaliter receptum nunquam habuit, nec habet nunc, quidquam Juri Divino contrarium, quia sit ab Ecclesia, quæ est Columna & Firmamentum veritatis: non item Jus Civile, quia sit à Potestate errori obnoxia, Bonumque publicum Temporale respicit, quod interdum requirit, ut quædam peccata permittantur. Jure Civili permittus est Concubitus *l. in Concubitus. D. de Concubitis:* Jure autem Divino prohibetur, *PAUL. ad Galat. 5. & consequenter Jure Canonico. Cath. Nemo 32. q. 4.*

Hinc protectæ Leges sequentes à Canone damnatæ.

1. Est, quæ infamiam notat Viduam, quæ intrâ tempus luctus nubit, Virtumque, qui eam sciens ducit; quæque damnatur & corrigitur. *Cap. 4. & 5. de secund. Nuptiis: C. 2. caus. 3. q. 7. S. ult. Mulier nubens intrâ annum luctus, infamiam notatur. l. 1. & 2. C. de secund. Nuptiis:*

2. Est, quæ permittit quoddam fœnus, quod restituendum est; & damnatur *toto Tit. de Usur. C. 11. caus. 14. q. 4.* Jure Civili licet stipulari usuras pecuniæ creditæ *toto tit. Dig. & Cod. de Usur. Jure Canonico, non item toto Tit. Decr. de Usuris erito tempore finiendis.*

3. Quæ possessor mala fidei intrâ certum tempus prescribit, quæque damnatur. *C. 5. de Prescrip. ubi citatur. l. fin. C. de Prescrip. longi temporis. l. 1. C. Theod. de actionib. tertio tempore finiendis.*

4. Quæ stuprum à Marito commissum non habetur adulterium, & damnatur *Can. 2. cau. 32. q. 2.* Adulterium Jure Civili committitur in nuptam. *l. fugitivus. ff. de verb. signif. Jure Canonico etiam in solutam mulierem à conjugato C. 19. 20. & C. fin. CAN. 32. q. 5.*

5. Quæ permittuntur matrimonia à Christo damnata, quales erant, quibus Viris Uxores propter justas causas dimittentibus, alias ducere licebat, quæque confuse damnatur. *C. 2. CAU. 32. q. 2.*

6. Quæ permittit Viro uxorem adulteram occidere, quæque damnatur. *C. 6. CAU. 33. q. 2.*

De his differentiis, aliisque notandis, fusius, dum de Origine præcipuarum inter utrumque Jus differentiarum, agetur.

S. III.

Origo præcipuarum differentiarum inter JUS CANONICUM & JUS CIVILE.

Non fufficit observavisse discrimina Juris Canonici à Jure Civili, sed eorum etiam cause sunt exponendæ.

Harum Prima est, quod Ecclesia Universalis, quæ Leges Canonicas circa Doctrinam constituit, sit infallibilis; Secularis autem Potestas, quæ Leges Civiles Doctrinæ connexas condit, sit fallibilis. Hoc autem discrimen, ex eo oritur, quod illa præposita sit ad docendam & exponendam Legem Naturalem & Legem Divinam; atque ut Regulam certam proponeret, ita constituta esse debuerit, ut falli non posset in Canonibus utramque Legem spectantibus: Sæ-

Tom. 2.

cularis autem Potestas, cui Administratio Rerum ad Corpus aut Bona attinentium commissa est tantum, tali non indiguerit privilegio: Oportet igitur, ut quoties Legibus Canonicis adversantur Leges Civiles circa Doctrinam, toties hæc juxta Canonicam normam intelligantur aut corrigantur. Tales sunt Leges Civiles, quæ permittunt res à Deo prohibitas, ac præsertim illæ, quæ concubinatui auctoritatem præstant; vel adulterio alterutrius Conjugatorum, in divortio à Legge concessio; vel homicidio uxoris in flagranti delicto deprehensa, vel usurarum perceptioni in pacto Antichresteos, seu oppugnationis bonorum, ad pecuniæ creditæ securitatem; aut furto in præscriptione, cui mala fides supervenit, vel quæ saltem huic favent, dum sinunt, ut qui à Spoliatoribus, licet hoc scirent, adquisierunt, dissimilem ab eis causam habeant, vel perjurio, dum vetant stare juramento Pupilli rationis usum adepti, etiamsi seductionis absit suspicio. vide FAGNANUM in Cap. 10. de Testam. n. 168. usque ad 178. ubi plures enumerantur casus similes, in quibus standum est Juri Canonico propter peccatum à Jure Civili permittum. Hoc autem restringendum est ad Definitiones à Conciliis Generalibus factas debito modo, atque universim receptas, vel alio quovis modo roboratas auctoritate Ecclesiæ Universalis, cui soli promissa fuit Infallibilitas. De cæteris casibus, in quibus Leges Civiles non obligant propter oppositionem earum cum Legge Naturali, aut Divinâ, agendi non est hic locus, sed de illis, in quibus adversantur Legibus Canonicis. Nec etiam loquimur de Jurisdictione, quam sibi Præfecti Ecclesiastici vindicaverunt, in Res Temporales, delicti occasione, satis erit observare, jus interpretandi Legem Naturalem & Legem Divinam, quod habet Ecclesiæ, nullam illi auctoritatem in Res Temporales impertiri, quippe quod extrâ Declarationem rerum juxta has Leges licitarum aut illicitarum, & constitutionem pœnarum spiritualium in transgressores, non excurrat. Et hæc sufficienter circa priorem causam discriminum inter Canonicum & Civile Jus intercedentium. Canones, quibus illa innitur, & differentias ad illam spectantes non retulimus, quia hæc colliguntur, in Expositione Decalogi, & in Tractatu de Principibus, Ecclesiæ, Pontificæ, & Judicis Ecclesiasticis.

Verum attentione majori dignum est, quod illud non solum ad Leges Civiles pertinet, Juris Canonici respectu; sed etiam ad Leges Canonicas inter se collatas: plures enim ex iis, quæ ab Episcopis, Conciliis Particularibus, imò etiam à Summis Pontificibus desumptæ sunt, sunt erroneæ, propter eandem causam, scilicet Fallibilitatem eorum, à quibus sunt protectæ, & Infallibilitatem eorum, à quibus cæteræ connectæ sunt, vel auctoritatem acceperunt. Atque hic obiter observandum est, ex neglectu attendendi hanc Legislatorum fallibilitatem prodiiisse, atque etiamnum prodire multas interpretationes vitiosas: Nec omitendum est, Leges Canonicas, ad quarum normam corrigendæ atque emendandæ sunt Leges Civiles, esse Divini Juris Partem, quia juris interpretationes ab auctoritate legitimâ protectæ ad Jus dilucidarum pertinent, atque parem auctoritatem fortiuntur: unde citum procul dubio Juri Civili Jus Divinum antecellat, eidem anteponi debet Jus Canonico, quod Divini Juris Pars est.

Reliquarum differentiarum inter Canonico & Civile Jus Pars major ex eo oritur, quod Ecclesiæ Administratio plenissima sit caritatis & lenitatis, tendens ad procurandam salutem animarum, quas CHRISTUS ejus Sponsus suo sanguine redemit; ipsi mansuetudinem sequi tum factis, tum sermonibus mandans; eique Spiritum Sanctum, qui caritatis est Spiritus, Rectorem præsciens. Indè est, quod æquitatem sectetur, non solum in casibus à jure non expressis, verum etiam in plurimis, in quibus rigor æquitati opponendus videtur; idcirco non satis habuit jube- re cum Jure Civili, ut æquitas suppleret ea, quæ desunt in Jure Scripto. Cap. II. DE TRANSACT. in his

a 3 verò

verò, super quibus Jus non invenitur expressum, praeceas aequitate servata, sed Regulam generalem constituit, quâ Juris Civilis rigor in Rebus & Personis Ecclesiasticis inflectitur. C. 1. de Dolo & Contum. In Ecclesiasticis Personis & Negotiis rigor & districtio Juris non requiritur. Facile esset colligere plurima exempla praeceos hujus Regulæ. C. 6. de integ. Restitut. C. 58. 64. 70. de Appell. §. sanè ea subministrarent.

Sed utilius erit lustrare Textus allatos ab Henrico CANISIO, ad probandas differentias, de quibus agimus: quod priusquam aggrediamur, observandum est, apud Peritores Canonistas ita invaluisse, quòd Jus Canonicum aequitati naturali præcipue inhæreat, ut Regulam hanc proponant, Jus Canonicum Juri Civili præponendum esse, quoties de aequitate agitur. Vide FAGNAN. in C. 4. de Censib. n. 26. Indè Partim orta est Consuetudo Sæculorum 11. 12. 13. & quorundam sequentium, dimittendi Ecclesiæ notionem negotiorum Personarum Miserabilium; quo nomine designantur omnes, qui specialiore auxilio indigent, propter Statum Lucuosum, in quem redacti sunt; & inter quos numerabantur Viduæ, & Pupilli cuiuscumque conditionis, etiam Regiæ, & quantumlibet divites; Verosimile est pauciores tum fuisse solemnitates in Judiciis Ecclesiasticis, atque jus gratuito dictum fuisse, saltem ubi primùm hæc Consuetudo cepit: nisi enim aliqua fuisset utilitas, Illi, quorum intererat, Judices Sæculares eorum jurisdictione non spoliarent, ut eam in Judices Ecclesiasticos, Jure Civili adverterent, transferrent. Indè nata sunt Appellationes Extrajudiciales, Appellationes omisso medio, Recursus ad Judicem Ecclesiasticum propter recusatam aut denegatam justitiam à Judice Sæculari: Usus Juri Civili incogniti. Indè orta est Reconventio coram Judice Ecclesiastico, licet Personæ vel Negotium Judicis Sæcularis jurisdictioni forent adhibita: Indè jus Azyli in Ecclesiis in gratiam Servorum à Dominis vexatorum, Debitorum & Nocentium, qui in jus vocabantur; Indè Manumissio Servorum in Ecclesiis iisdem; Indè Privilegium omittendi in Libellis nomen Actionis, quæ intendebatur, itemque omittendi in Testamentis ad piam causam, solemnitates à Jure requisiti in omnibus Testamentis: Indè Canones, qui jubent, præstari alimenta Liberis è coitu nefario natis. v. g. ex Adulterio, Incestu, vel Sacrilegio: aequitas, charitas & mansuetudo, quas Ecclesia singulariter profitetur, hæc discrimina inter Civile & Canonicum Jus inducere.

Probationes earum differentiarum, atque causarum, undè orta sunt illæ, sunt in Tractatibus de Judiciis, & de Testamentis.

Hæc generales Observationes valdè contrahunt ea, quæ sigillatim dicenda forent circa illas differentias, earumque causas. Itaque superest, ut breviter attingamus ceteras differentias, quæ ex eisdem causis oriuntur.

Jubet aequitas, ut subaudiatur Clausula, si preces veritate nitantur; ac non irritentur Rescripta, à quibus abest: jubet pariter, ut nuda pacta obligent, & nulla habeatur ratio solerantatum, quas in stipulationibus requirit Jus Civile.

Mens Canonum, qui vetant implorare Restitutionem in integrum adversus Contractus per jusjurandum confirmatos, licet illi à Jure Civili irritentur, vel rescisioni obnoxii reddantur, est collocare in tuto Salutem Fidelium, qui nullum tamen, ut probatum fuit in Tractatu de Contractibus, subeunt periculum, illos Contractus ut insectos spectando, propter nullitatem juramenti Lege Principali & Jure Publico adverfantibus emissi, Cap. 12. de Foro competentis. INNOCENTIUS III. ibi hæc de causâ docet juramentum, quo Clerici confirmant Ecclesiastici Fori abdicationem, nullum esse.

Locum habet etiam causâ eadem in juramento emisso à Filiâ, quæ in gratiam Patris sui pollicita est, se jus suum non persecuturam. C. 1. de Pædis in VI. & in juramento Minoris, qui Senatus-Consulti Macedoniani privilegio renunciat; in juramento Mulieris nuptæ, quæ Velleiano Senatus-Consulto renunciat; denique

in juramento Filii Minoris, aut Filiæ, qui matrimonium contrahunt, præter consensum eorum, in quorum potestate sunt.

Salutis animarum interest ut, qui sciens emit à Spoliatore, eidem, atque ille, conditioni sit obnoxius, ita ut audientiam non habeat, nisi spoliato restituto, quod fit præter Juris Civilis dispositionem.

Periclitatur Salus Testium, ipsorumque Litigantium utilitas, si deponere cogantur Testes: hujus periculi contemplatione plures Canones prohibuere, ne cogantur Testes, licet Jus Civile contrarium jufferit.

Salus animarum postulavit, ut Curati haberent facultatem recipiendorum Testamentorum, in quibus sæpè sunt Legata Pia, quæ sunt restitutiones aut penitentia seu satisfactiones. C. 10. de Testamentis.

Aequitati congruum visum est, Filium fidei-commisso gravatum, si sine liberis moriatur, posse detrahere duas quartas, Legitimam & Trebellianicam: prima illi debetur, ut filio, posterior, ut hæredi gravato. C. 16. 18. de Testam.

Hæres tenetur solvere pœnas pecuniarias delictorum defuncti, & damna, quæ intulit, rescircare, ad ejus procurandam Salutem. C. 5. de Raptor. Jus Civile non adstringit ad solvendum, nisi onera realia, superiores autem obligationes personæ tantum coherant.

Saluti animarum convenit occasiones peccandi removere; hinc modus pubertatem cognoscendi, definitus à Jure Canonico, scilicet per numerum annorum, anteposendus ei, quem Leges Civiles induxerant, nempe inspectionem corporis.

Producendæ latiùs caritatis, atque consensionis inter Christianos consilio, præcipue impulsus sunt Auctores Juris Canonici ad proferendum longius Cognationis Impedimentum, quàm fecit Jus Civile; sive unum gradum in lineâ collateralali computando, ubi Jus Civile duos numerat; sive matrimonium inter Cognatos usque ad septimum gradum inclusivè vetando; sive plura adinitatum genera Juri Civili incognita constituendo.

Horror, quo Ecclesiâ Sanguinis Humani effusionem prosequitur ex ejus mansuetudine nascens, partim causâ fuit Canonum, in quibus tentavit illa Penitentiales Satisfactiones, Pœnis Capitalibus substituere, quæ à Jure Civili constituta sunt: eadem fuit etiam causâ constituendæ Irregularitatis propter lenitatis defectum.

Aliud argumentum mansuetudinis Juris Canonici respectu Juris Civilis est, quòd Judex Ecclesiasticus, Penitentia factâ, de Pœnis Canonicis valet dispensare. C. 4. de Judiciis §. 1. Judex autem Sæcularis Pœnas Civiles remittere non debet, quia clementior esse quàm Lex non debet: præterea pœnâ à Jure Canonico sancitâ, in crimina etiam capitalia, leviores sunt pœnis Civilibus. C. 10. de Judic.

Nonnulli Canones vetant, Judicem Ecclesiasticum Potestati Sæculari tradere Clericum à se depositum; talis est idem C. 4. At in Tractatu de Judiciis ostendimus, contrariam esse Juris Civilis dispositionem.

Juxtâ Canon 3. de Solut. Clericus in carcerem, donec solverit, mitti non debet, neque cogi, ut bonis cedat, sed sufficit, ut satisfacere se soluturum, si fortunis auctus fuerit: contraria est Juris Civilis Definitio.

Licet Præfules Ecclesiastici Fenda possideant, quibus annexum est jus gladii, illud per se ipsos exercere non possunt. Can. 3. Ne Clerici vel non in VI. sed possunt illud committere; quod interdicitur à Jure Civili, quod delegare prohibet huiusmodi Potestatem.

Pars major reliquarum differentiarum inter Canonicum & Civile Jus à CANISIO collectarum spectat Matrimonium, aut Cultum Divinum: Prioris generis præcipuæ ex eo ortæ sunt, quòd Jus Canonicum Legem Divinam secutum est in suis Definitionibus; ab eâ autem recessit Jus Civile; undè ortæ sunt Leges plurimæ, quæ videntur approbasse Dissolutionem

lutionem

lutionem Matrimonii propter causas plures, 1. ob Professionem Religiosam; 2. propter Crimen adulterii, aliave ipsi affinia scelera; Illæ etiam differentie inde oriri potuerunt, quod Leges Civiles magis spectavere Contractum quam Sacramentum; atque ideo ejus permisere aut tolerare dissolutionem, non secus atque in cæteris Contractibus, maxime in societate, obtinet: Leges autem Canonice magis attenderunt ad dignitatem Sacramenti, propter quam indissolubile est. Inde etiam Leges Civiles Connubii jus Servis ademere, quia Nuptiæ Civitatem desiderabant, cuius communionem non habebant Servi; Jus autem Canonicum illos semper ad Matrimonium admisit, perinde atque ad reliqua Sacramenta. Inde etiam juxta Jus Civile Nuptiæ sine dotalibus instrumentis, vel pactis Matrimonialibus confectæ, irritæ erant; atque ideo nati ex Concubinato Liberi per Nuptias subsequentes Legitimi non fiebant, si solemnitas illa omiſſa fuisset: Jure autem Canonico illa non requiritur ad validitatem Matrimonii, quia non pertinet ab substantiam Contractus, quæ sufficit ad validitatem Sacramenti, & proinde Matrimonium concubinatum subsequens natos ex eo Liberos absque hæc solemnitate Legitimos reddit n. 4. Canon. *suprà laudati.*

Juxta Jus Canonicum, si Conjugati alias Nuptias contrahant, pendente circa validitatem primi Matrimonii lite, illæ validæ sunt, si Priores nullæ declaratae sint: Jus autem Civile pro nullo habet ejusmodi Matrimonium, licet prius declaratum fuerit nullum: Hæc differentia oritur fortasse ex eo, quod defectus ille satis gravis Juri Canonico non est visus, ut irritum foret Sacramentum; Juri verò Civili sufficere visus est ad vitandum Contractum, ac proinde Sacramentum n. 36.

Secundum Jus Canonicum, Liberi ex Matrimonio bonâ fide inter Cognatos inito nati, Legitimi non sunt, si Cognatio detegatur, modò celebratum illud fuerit absque Bannorum proclamatione *Cap. 3. de Clauſel. Despons.* & hoc ad coercendam temeritatem, quâ Sacramento illud fuit per administrationem, & receptionem vanam & inutilem: Jure autem Civili defectus proclamationis Bannorum non requiritur, ut Filii sint illegitimi.

Cujuscumque generis Impedimentum sit, si Nuptiæ palam & bonâ fide saltem ex unâ parte contractæ sunt, Filii sunt Legitimi, licet vitium postea comprobetur, C. 2. & 14. *Qui Filii Legitimi*, & hoc propter dignitatem Sacramenti: Jure autem Civili, non obstantibus his circumstantiis illegitimi reputantur n. 45. Contractus hunc favorem mereri visus non est.

Quod attinet ad discrimen Secundarum Nuptiarum Fœminarum infra annum luctus nubentium, illud nascitur ex studio quo æquitatem, animarumque Salutem prosequitur Ecclesia: hinc enim est æquissimum, ut liceat Mulieri rursus nubere, statim ac libera est, & certum est eam ex Viro priore gravidam non esse, illinc autem ei denegari non debet Sacramentum, quo indiget; undè iniquum foret, ejusmodi Mulierem infamiae subicere, si nubat intra annum luctus, *Cap. 4. & 5. de Nuptiis* quæ recedunt ob has rationes à Jure Civili, quod illam poenam induxit.

Eodem studio Salutis animarum, & dignitatis Sacramenti contemplatione, inhibetur Matrimonium propter unicam Depositionem, quâ asseritur aliquod Impedimentum secretum inter Sponsos existere, C. 12. & 27. *de Sponsalib.* adversante Jure Civili, in quo nunquam ut sufficiens admittitur Testis solitarii Depositio. Eadem de causâ Ecclesia irritum facit Matrimonium contractum propter metum cadentem in constantem virum C. 14. & 15. *de Sponsal.* licet hæc in Jure Civili non obtineat: merito enim existimavit, coactionem magnam Saluti animarum perniciem, & Sacramento ludibrium, asserre posse. *Cap. 17. de Sponsal.*

Si Jus Canonicum majorem Ecclesiæ tribuit potestatem in Personas Ecclesiasticas, tum Sæculares, tum Regulares; in Bona Ecclesiastica; in Ecclesias & Loca Sacra, quam ipsi à Jure Civili conceditur, id oritur ex eorum consecratione ad Cultum Divinum, cujus specialem curam gerit. Illa differentie, earumque causæ expositæ sunt in *Tractatu de bonis Ecclesiasticis, de Ministris Sacris, de Ecclesiis.*

Hinc tot Canones orti sunt circa Ecclesiastica Bona, ac præcipue Decimas, quasi illarum dispositio ad solam pertineret Ecclesiam, illæque à Sæculari Potestate minimè penderent: Quoad Decimas, alia ratio illas Ecclesiasticæ Potestati omninò subjecit; scilicet, quia Novi Testamenti Decimas, perinde atque Antiqui, æstimandò; illas etiam à Jure Divino constitutas esse arbitrati sunt Pontifices & Canones de illarum præstatione agentes: Undè etiam natum est, ut licet Decimæ nonnisi ex fructibus percipiantur, & fructus in Jure Civili, nonnisi deductis impensis, intelligantur, tamen antè deductionem impensarum, Decimæ capiantur: Decimæ enim spectatæ sunt, ut Deo debitum propter ejus Dominium generale in omnes fructus Terræ, atque ideo, ejusdem Conditionis reputatæ sunt ac Jus Galliæ *Champart*, sive Jus Dominicum certâ frugum Parte constans, quæ ratione impensarum in culturâ aut collectione factarum non habitâ, præstaturo Domino.

Indè nascuntur omnes Canones circa alienationes, qui, omiſſis quibusdam Solemnitatibus à Jure Civili requisitis, ab eo recessere: inde illi rerum profanarum amotionem in Ecclesia factam inter sacrilega furta computant, adversante Jure Civili, in quo pro furto simplici habentur. Talis est C. 21. *Can. XVII. Q. 4.* Inde Canones, qui Ecclesiarum immunitates longius producunt, quam Jus Civile, æyli jus Homicidis voluntariis concedendo, quod ipsis à Jure Civili denegatur, C. 6. *de Immun. Ecclæ.*

TITULUS II.

Quæ sint JURIS CANONICI Causæ?

Jus Canonicum, ut aliæ res, quatuor habet Causarum genera, efficientem, materialem, formalem, & finalem: de singulis seorsim agemus, post *CORRASIUM de Methodo Juris Canonici, idque paucis de tribus Prioribus, quia plures de iisdem loquendi occasiones occurrunt.*

§. I.

Quæ sit JURIS CANONICI causa efficiens?

Juris Canonici duplex est causa efficiens; altera principalis, nempè Spiritus Sanctus, altera quasi instrumentalis, nimirum Ecclesiæ Ministri: de quâ instrumentali hæc agimus, eamque cum principali Civilis Juris causâ comparamus, ut, quæ dicimus, facilius intelligantur. Comparatio autem in eo tota sita est, quòd ut Juris Civilis causa efficiens est Potestas Temporalis residens in iis, qui Temporalia administrant ita Juris Canonici causa efficiens est Potestas Spiritualis residens in iis, qui Ecclesiam regunt.

Sicut Jus Civile toti euidam Regno commune, est à Supremo illius Regni Rectore; Jus verò nonnullis hujus Regni Partibus proprium, est ab his, qui istis præsentibus Partibus, consentiente tamen Principe: ita Jus Canonicum toti Ecclesiæ commune, est à Summo Pontifice Ecclesiam in Concilio Generali, vel extrâ gubernante; Jus verò proprium hujus Ecclesiæ Partibus, est ab illis, qui illas Partes regunt consentiente tamen Universæ Ecclesiæ Præsidente: Hæc juxta sententiam, quæ Regimen Ecclesiæ merè Monarchicum existimat, quæque apud Gallos non recipitur, sicut nec apud alios, qui Conciliorum *Constantiensis & Basileensis* Decreta circa Superioritatem Concilii Generalis supra Pontificem acceptarunt. Hi siquidem sentiunt, Ecclesiæ